

USTAWA
z dnia 21 sierpnia 1997 r.

o ochronie zwierząt¹⁾

Rozdział 1
Przepisy ogólne

Opracowano na podstawie: Dz.U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002, z 2004 r. Nr 69, poz. 625, Nr 92, poz. 880, Nr 96, poz. 959, z 2005 r. Nr 33, poz. 289, Nr 175, poz. 1462, z 2006 r. Nr 249, poz. 1830, z 2008 r. Nr 199, poz. 1227, z 2009 r. Nr 18, poz. 97.

Art. 1.

1. Zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę.
2. W sprawach nieuregulowanych w ustawie do zwierząt stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rzeczy.
3. Organy administracji publicznej podejmują działania na rzecz ochrony zwierząt, współdziałając w tym zakresie z odpowiednimi instytucjami i organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Art. 2.

Ustawa reguluje postępowanie ze zwierzętami:

- 1) domowymi;
- 2) gospodarskimi;
- 3) wykorzystywanymi do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych;
- 4) (uchylony)
- 5) utrzymywanymi w ogrodach zoologicznych;
- 6) wolno żyjącymi (dzikimi);
- 7) obcymi faunie rodzimej.

---

¹⁾Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy 1999/22/WE z dnia 29 marca 1999 r. dotyczącej trzymania dzikich zwierząt w ogrodach zoologicznych (Dz.Urz. WE L 94 z 09.04.1999).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie - z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej - dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej - wydanie specjalne.

Art. 3.

W celu realizacji przepisów ustawy Inspekcja Weterynaryjna oraz inne właściwe organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego współdziałają z samorządem lekarsko-weterynaryjnym oraz z innymi instytucjami i organizacjami społecznymi, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.

Art. 4.

Ilekcroć w ustawie jest mowa o:

- 1) (uchylony)
- 2) „humanitarnym traktowaniu zwierząt” – rozumie się przez to traktowanie uwzględniające potrzeby zwierzęcia i zapewniające mu opiekę i ochronę;
- 3) „konieczności bezzwłocznego uśmiercenia” – rozumie się przez to obiektywny stan rzeczy stwierdzony, w miarę możliwości, przez lekarza weterynarii, polegający na tym, że zwierzę może dalej żyć jedynie cierpiąc i znosząc ból, a moralnym obowiązkiem człowieka staje się skrócenie cierpień zwierzęcia;
- 4) „menażerii objazdowej” – rozumie się przez to przedsiębiorcę wykonującego działalność w zakresie organizowania obwoźnych wystaw zwierząt;
- 5) (uchylony)
- 6) „ogłuszaniu zwierzęcia” – rozumie się przez to metodę profesjonalnego całkowitego wyłączenia świadomości zwierzęcia, trwającego aż do jego śmierci;
- 7) „okrutnych metodach w chowie lub hodowli zwierząt” – rozumie się przez to działania lub zaniechania człowieka prowadzące w sposób oczywisty do zmian patologicznych w organizmie zwierzęcia (somatycznych lub psychicznych), zwłaszcza w postaci skutków znoszenia dotkliwego bólu, przymuszania do określonego zachowania się (uległości) głodem, pragnieniem, działaniem prądu elektrycznego (z wyjątkiem używania pastuchów elektrycznych, treserów oraz urządzeń elektrycznych służących do przepędu zwierząt) bądź innymi zabiegami tego rodzaju, w szczególności karmienie i pojenie zwierząt przemocą;
- 8) „okrutnym traktowaniu” – rozumie się przez to wymienione w ustawie przypadki znęcania się nad zwierzętami oraz inne postępowanie właściciela bądź innej osoby, prowadzące do skutków porównywalnych ze skutkami znęcania się;
- 9) „pielęgnacji” – rozumie się przez to wszystkie aspekty relacji pomiędzy człowiekiem a zwierzęciem, w szczególności uruchamiane przez człowieka zasoby materialne i niematerialne, aby uzyskać i utrzymać u zwierzęcia stan fizyczny i psychiczny, w którym najlepiej ono znosi warunki bytowania narzucone przez człowieka;
- 10) „przeciążaniu zwierząt” – rozumie się przez to zmuszanie do nadmiernego wysiłku energetycznego, nieodpowiadającego możliwościom kondycyjnym zwierzęcia ze względu na jego stan fizyczny i zdrowotny;
- 11) „rażącym zaniedbaniu” – rozumie się przez to drastyczne odstępstwo od określonych w ustawie norm postępowania ze zwierzęciem, a w szczególności w zakresie utrzymywania zwierzęcia w stanie zagłodzenia, brudu, nieleczonej choroby, w niewłaściwym pomieszczeniu i nadmiernej ciasnocie;

- 12) „szczególnym okrucieństwie zabijającego zwierzę” – rozumie się przez to przedsięwzięcie przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form i metod zadawania śmierci, a zwłaszcza zadawanie śmierci w sposób wyszukany lub powolny, obliczony z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpień i czasu ich trwania;
- 13) „ubojni” – rozumie się przez to każdy zakład pozostający pod państwową kontrolą sanitarną i weterynaryjną, przeznaczony do wykonywania uboju zwierząt;
- 14) „uwięzi” – rozumie się przez to wszelkie urządzenia mechaniczne kępujące swobodę ruchów zwierzęcia, w zakresie możliwości przemieszczania się ponad ustalony zakres, jak też niektóre urządzenia do kierowania ruchami zwierzęcia w sposób zamierzony przez człowieka;
- 15) „właściwych warunkach bytowania” – rozumie się przez to zapewnienie zwierzęciu możliwości egzystencji, zgodnie z potrzebami danego gatunku, rasy, płci i wieku;
- 16) „zwierzętach bezdomnych” – rozumie się przez to zwierzęta domowe lub gospodarskie, które uciekły, zabłąkały się lub zostały porzucone przez człowieka, a nie ma możliwości ustalenia ich właściciela lub innej osoby, pod której opieką trwale dotąd pozostawały;
- 17) „zwierzętach domowych” – rozumie się przez to zwierzęta tradycyjnie przebywające wraz z człowiekiem w jego domu lub innym odpowiednim pomieszczeniu, utrzymywane przez człowieka w charakterze jego towarzysza;
- 18) „zwierzętach gospodarskich” – rozumie się przez to zwierzęta gospodarskie w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich;
- 19) „zwierzętach laboratoryjnych” - rozumie się przez to zwierzęta laboratoryjne w rozumieniu ustawy z dnia 21 stycznia 2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach (Dz.U. Nr 33, poz. 289);
- 20) „zwierzętach wykorzystywanych do celów specjalnych” – rozumie się przez to zwierzęta, których profesjonalna tresura oraz używanie odbywa się na podstawie odrębnych przepisów, regulujących szczegółowe zasady działania jednostek Polskich Sił Zbrojnych, Policji, Straży Granicznej i innych formacji podległych *Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji*, służb kontroli celnej, ratownictwa oraz regulujących zasady szkolenia i wykorzystania psów – przewodników osób ociemniałych;
- 21) „zwierzętach wolno żyjących (dzikich)” – rozumie się przez to zwierzęta nieudomowione żyjące w warunkach niezależnych od człowieka;
- 22) i 23) - (uchylone)

**ad. pkt 20 w art. 4:
obecnie ministrowi
właściwemu do
spraw wewnętrznych**

Art. 5.

Każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania.

Art. 6.

1. Nieuzasadnione lub niehumanitarne zabijanie zwierząt oraz znęcanie się nad nimi jest zabronione.
2. Przez znęcanie się nad zwierzętami należy rozumieć zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień, a w szczególności:
  - 1) umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, niestanowiące dozwolonego prawem zabiegu lub doświadczenia na zwierzęciu;
  - 1a) znakowanie zwierząt stałocieplnych przez wypalanie lub wymrażanie;
  - 2) (uchylony)
  - 3) umyślne używanie do pracy lub w celach sportowych albo rozrywkowych zwierząt chorych, w tym rannych lub kulawych, albo zmuszanie ich do czynności mogących spowodować ból;
  - 4) bicie zwierząt przedmiotami twardymi i ostrymi lub zaopatrzonymi w urządzenia obliczone na sprawianie specjalnego bólu, bicie po głowie, dolnej części brzucha, dolnych częściach kończyn;
  - 5) przeciążanie zwierząt pociągowych i juczych ładunkami w oczywisty sposób nieodpowiadającymi ich sile i kondycji lub stanowi dróg lub zmuszanie takich zwierząt do zbyt szybkiego biegu;
  - 6) transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie zwierząt w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres;
  - 7) używanie uprzęży, pęt, stelaży, więzów lub innych urządzeń zmuszających zwierzę do przebywania w nienaturalnej pozycji, powodujących zbędny ból, uszkodzenia ciała albo śmierć;
  - 8) dokonywanie na zwierzętach zabiegów i operacji chirurgicznych przez osoby nieposiadające wymaganych uprawnień bądź niezgodnie z zasadami sztuki lekarsko-weterynaryjnej, bez zachowania koniecznej ostrożności i oględności oraz w sposób sprawiający ból, któremu można było zapobiec;
  - 9) złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt;
  - 10) utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywanie ich w stanie rażącego niechlujstwa oraz w pomieszczeniach albo klatkach uniemożliwiających im zachowanie naturalnej pozycji;
  - 11) porzucanie zwierzęcia, a w szczególności psa lub kota, przez właściciela bądź przez inną osobę, pod której opieką zwierzę pozostaje;
  - 12) stosowanie okrutnych metod w chowie lub hodowli zwierząt;
  - 13) (uchylony)
  - 14) trzymanie zwierząt na uwięzi, która powoduje u nich uszkodzenie ciała lub cierpienie oraz nie zapewnia możliwości niezbędnego ruchu;
  - 15) organizowanie walk zwierząt.

Art. 7.

1. Zwierzę traktowane w sposób określony w art. 6 ust. 2 może być czasowo odebrane właścicielowi lub opiekunowi na podstawie decyzji wójta (burmistrza,

prezydenta miasta) właściwego ze względu na miejsce pobytu zwierzęcia i przekazane:

- 1) schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub
  - 2) państwowej jednostce organizacyjnej prowadzącej gospodarstwo rolne, jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
  - 3) ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.
- 1a. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podejmowana jest z urzędu lub na wniosek Policji, lekarza weterynarii lub upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.
- 1b. Przekazanie zwierzęcia, o którym mowa w ust. 1, następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane.
- 1c. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 1b, lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom, o których mowa w ust. 1, zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.
2. Decyzja, o której mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu wykonaniu.
- 2a. Od decyzji, o której mowa w ust. 1, przysługuje prawo wniesienia odwołania do samorządowego kolegium odwoławczego w terminie 3 dni od daty doręczenia decyzji. Samorządowe kolegium odwoławcze rozpoznaje odwołanie w terminie 7 dni.
3. W przypadkach niecierpiących zwłoki, gdy dalsze pozostawanie zwierzęcia u dotychczasowego właściciela lub opiekuna zagraża jego życiu, policjant, a także upoważniony przedstawiciel organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, może odebrać mu zwierzę, zawiadamiając o tym niezwłocznie wójta (burmistrza, prezydenta miasta), celem podjęcia przez ten organ decyzji w przedmiocie odebrania zwierzęcia.
4. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 3, kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia obciąża się jego dotychczasowego właściciela lub opiekuna.
5. Do należności z tytułu kosztów określonych w ust. 4 stosuje się przepisy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.
6. Odebrane zwierzę podlega zwrotowi, jeżeli sąd nie orzeknie w trybie art. 35 ust. 3 przepadu zwierzęcia, a także jeżeli postępowanie karne w tej sprawie zostanie umorzone.

Art. 8.

1. (uchylony)
2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania uwzględni problematykę ochrony zwierząt w podstawie programowej kształcenia ogólnego.
3. Zarząd województwa przygotowuje i wykonuje program upowszechniania znajomości przepisów ustawy wśród rolników przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.
4. (uchylony).

5. Zadania samorządu województwa, o których mowa w art. 13 ust. 1, art. 22 ust. 1, art. 22a i art. 33a ust. 2, są zadaniami z zakresu administracji rządowej.

Rozdział 2

Zwierzęta domowe

Art. 9.

1. Kto utrzymuje zwierzę domowe, ma obowiązek zapewnić mu pomieszczenie chroniące je przed zimnem, upałami i opadami atmosferycznymi, z dostępem do światła dziennego, umożliwiające swobodną zmianę pozycji ciała, odpowiednią karmę i stały dostęp do wody.
2. Uwięź, na której jest trzymane zwierzę, nie może powodować u niego urazów ani cierpień oraz musi mu zapewnić możliwość niezbędnego ruchu.

Art. 10.

1. Prowadzenie hodowli lub utrzymywanie psa rasy uznawanej za agresywną wymaga zezwolenia organu gminy właściwego ze względu na planowane miejsce prowadzenia hodowli lub utrzymywania psa, wydawanego na wniosek osoby zamierzającej prowadzić taką hodowlę lub utrzymywać takiego psa.
2. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie wydaje się, a wydane cofa się, jeżeli pies będzie lub jest utrzymywany w warunkach i w sposób, które stanowią zagrożenie dla ludzi lub zwierząt.
3. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Związku Kynologicznego w Polsce, ustala, w drodze rozporządzenia, wykaz ras psów uznawanych za agresywne, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ludzi i zwierząt.

Art. 11.

1. Zapewnianie opieki bezdomnym zwierzętom oraz ich wyłapywanie należy do zadań własnych gmin.
2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, zasady i warunki wyłapywania bezdomnych zwierząt.
3. Wyłapywanie bezdomnych zwierząt oraz rozstrzygnięcie o dalszym postępowaniu z tymi zwierzętami odbywa się wyłącznie na mocy uchwały rady gminy podjętej po uzgodnieniu z powiatowym lekarzem weterynarii oraz po zasięgnięciu opinii upoważnionego przedstawiciela organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.
4. Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą zapewniać bezdomnym zwierzętom opiekę i w tym celu prowadzić schroniska dla zwierząt, w porozumieniu z właściwymi organami samorządu terytorialnego.

Art. 11a.

1. Rada gminy może w drodze uchwały przyjąć program zapobiegający bezdomności zwierząt obejmujący w szczególności:
  - 1) sterylizację albo kastrację zwierząt;
  - 2) poszukiwanie nowych właścicieli dla zwierząt;
  - 3) usypianie ślepych miotów.
2. Koszty realizacji programu, o którym mowa w ust. 1, ponosi gmina.

**ad. ust. 2 w art. 13:
obecnie ministrowi
właściwemu do
spraw rolnictwa**

Rozdział 3**Zwierzęta gospodarskie****Art. 12.**

1. Kto utrzymuje zwierzęta gospodarskie jest obowiązany do zapewnienia im opieki i właściwych warunków bytowania.
2. Warunki chowu lub hodowli zwierząt nie mogą powodować urazów i uszkodzeń ciała lub innych cierpień.
3. (uchylony)
- 3a. (uchylony)
4. Zabrania się tuczu gęsi i kaczek na stłuszczone wątroby.
- 4a. Z zastrzeżeniem ust. 4b zabrania się utrzymywania cieląt:
  - 1) powyżej 8 tygodnia życia w pojedynczych boksach;
  - 2) na uwięzi, z wyjątkiem pory karmienia, a w czasie jej trwania nie dłużej niż jedną godzinę.
- 4b. Przepis ust. 4a pkt 1 nie dotyczy gospodarstw rolnych, w których jednocześnie utrzymywane jest mniej niż 6 cieląt.
5. Obsada zwierząt ponad ustalone normy powierzchni dla danego gatunku, wieku i stanu fizjologicznego jest zabroniona.
6. Zabrania się importu zwierząt i produktów zwierzęcych uzyskanych w wyniku chowu lub hodowli z naruszeniem przepisów niniejszej ustawy.
- 6a. Utrzymujący zwierzęta gospodarskie przechowuje przez okres 3 lat dokumentację weterynaryjną dotyczącą przebiegu leczenia, przeprowadzonych zabiegów weterynaryjnych oraz padłych zwierząt.
7. Minister właściwy do spraw rolnictwa w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska określi, w drodze rozporządzenia, minimalne warunki utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, mając na względzie zapewnienie im właściwej opieki.

Art. 13.

1. Wprowadzenie dotychczas niestosowanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej technologii chowu zwierząt wymaga uzyskania zezwolenia marszałka województwa stwierdzającego, że technologia spełnia wymogi określone ustawą.

2. *Minister Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej* określi, w drodze rozporządzenia, warunki, tryb i sposób wydawania zezwolenia, o którym mowa w ust. 1.

Art. 14.

1. Sposób i warunki używania zwierząt do pracy nie mogą stwarzać nieuzasadnionego zagrożenia dla ich życia i zdrowia ani zadawać im cierpienia.
2. Zabrania się w szczególności:
  - 1) przeciążania zwierząt;
  - 2) używania do pracy zwierząt chorych lub niedożywionych;
  - 3) używania uprzęży, wędzideł, rzędów wierzchowych, juków, podków, pojazdów lub narzędzi mogących, ze względu na zły stan techniczny lub niewłaściwą konstrukcję, spowodować obrażenia ciała lub śmierć zwierzęcia;
  - 4) używania do popędzania zwierząt przedmiotów lub narzędzi, które mogą spowodować okaleczenie zwierzęcia;
  - 5) zmuszania do wyczerpującego kłusu lub galopu zwierząt ciągnących ładunek;
  - 6) używania do zrywki drewna koni poniżej piątego roku życia.
3. Osoba wykorzystująca zwierzęta do pracy ma obowiązek zapewnić im, w ciągu każdej doby, wypoczynek dla regeneracji sił, właściwy dla danego gatunku.

Rozdział 4

Zwierzęta wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych

Art. 15.

1. Warunki występów, treningów i tresury oraz metody postępowania ze zwierzętami wykorzystywanymi do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych nie mogą zagrażać ich życiu i zdrowiu ani powodować cierpienia.
2. Warunki występów zwierząt, o których mowa w ust. 1, muszą być określone w przygotowanym przez organizatora występu scenariuszu lub odpowiednim programie zatwierdzonym przez Głównego Lekarza Weterynarii albo wskazaną przez niego osobę.
3. Zabrania się stosowania wobec zwierząt farmakologicznych i mechanicznych metod i środków dopingujących.
4. Zwierzęta, o których mowa w ust. 1, powinny mieć zapewniony właściwy wypoczynek. Zabrania się w szczególności wykorzystywania tych zwierząt bezpośrednio po transporcie, bez regeneracji wypoczynkowo-ruchowej.
5. Zwierzętom, o których mowa w ust. 1, należy zapewnić opiekę lekarsko-weterynaryjną.
6. (uchylony)

Art. 16.

Zabrania się wykorzystywania zwierząt w widowiskach i sportach noszących znamiona okrucieństwa, w szczególności zabrania się organizowania walk z udziałem byków, psów, kogutów.

Art. 17.

1. Do tresury i pokazów dla celów widowiskowo-rozrywkowych mogą być wykorzystywane tylko zwierzęta urodzone i wychowane w niewoli i tylko takie, którym mogą być zapewnione warunki egzystencji stosowne do potrzeb danego gatunku.
2. Tresura zwierząt do celów widowiskowo-rozrywkowych i obronnych nie może być prowadzona w sposób powodujący ich cierpienie.
3. Nie wolno prowadzić tresury zwierząt wyłącznie w celu zwiększenia ich agresywności.
4. Zabrania się zmuszania zwierząt do wykonywania czynności, które powodują ból lub są sprzeczne z ich naturą.
5. Zabrania się działalności menażerii objazdowych.
6. Zabrania się propagowania lub upowszechniania drastycznych scen zabijania, zadawania cierpienia lub innej przemocy, ze strony człowieka, której ofiarami są zwierzęta, chyba że sceny te mają na celu napiętnowanie okrutnego zachowania wobec zwierząt.
7. Do zwierząt, o których mowa w ust. 2, stosuje się odpowiednio przepisy art. 9.
8. Minister właściwy do spraw środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury określi, w drodze rozporządzenia, minimalne warunki utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt wykorzystywanych do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych, mając na względzie zapewnienie im właściwej opieki.
9. (uchylony).

Art. 18.

1. Zwierzęta wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych i specjalnych mogą być przetrzymywane, hodowane i prezentowane jedynie w stadninach, cyrkach lub bazach cyrkowych oraz w miejscach przeznaczonych dla zwierząt wykorzystywanych do celów specjalnych, pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej.
2. Przetrzymywanie, hodowla lub prezentacja zwierząt, o których mowa w ust. 1, musi być wykonywana w sposób gwarantujący bezpieczeństwo ludzi i zwierząt.

Rozdział 5

(uchylony - art. 19 i 20)

Rozdział 6

Zwierzęta wolno żyjące (dzikie)

Art. 21.

Zwierzęta wolno żyjące stanowią dobro ogólnonarodowe i powinny mieć zapewnione warunki rozwoju i swobodnego bytu, z wyjątkiem tych, o których mowa w art. 33a ust. 1.

Art. 22.

1. Pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu preparowania ich zwłok wymaga zezwolenia marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce wykonywania eksponatów.
2. Zezwolenie, o którym mowa w ust. 1, wydaje się, jeżeli zwłoki zwierząt będą preparowane wyłącznie w celu naukowym, dydaktycznym lub edukacyjnym.
3. W zezwoleniu ustala się warunki i sposób pozyskiwania zwierząt, o których mowa w ust. 1, po uzyskaniu opinii starosty właściwego ze względu na miejsce pozyskiwania tych zwierząt.
4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się do zwierząt wolno żyjących (dzikich), których pozyskiwanie regulują odrębne przepisy.
5. Zezwolenia, o którym mowa w ust. 1, nie wydaje się, a wydane cofa, jeżeli:
  - 1) zachodzi uzasadniona potrzeba ochrony zasobów genetycznych;
  - 2) przemawiają za tym względy sanitarne.

Art. 22a.

Pozyskiwanie zwierząt wolno żyjących (dzikich) w celu tworzenia kolekcji sponowanych zwłok tych zwierząt wymaga zgody marszałka województwa właściwego ze względu na miejsce tworzenia takiej kolekcji.

Art. 23. (uchylony)

Rozdział 7

Transport zwierząt

Art. 24.

Zasady postępowania w zakresie transportu zwierząt kręgowych są określone w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającym dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.Urz. UE L 3 z 5.01.2005, str. 1), zwanym dalej „rozporządzeniem nr 1/2005”.

Art. 24a.

Powiatowy lekarz weterynarii wykonuje zadania i uprawnienia właściwej władzy określone w rozporządzeniu nr 1/2005, w tym:

- 1) przeprowadza kontrole;
- 2) wydaje, na wniosek, decyzje w sprawach:
  - a) zezwoleń, o których mowa w art. 10 i 11 rozporządzenia nr 1/2005,
  - b) licencji, o których mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005,
  - c) świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 i art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 24b.

Powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestry, o których mowa w art. 13 ust. 3 i 4, art. 18 ust. 3 i art. 19 ust. 3 i 4 rozporządzenia nr 1/2005, oraz przekazuje Głównemu Lekarzowi Weterynarii, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, informacje zawarte w tych rejestrach, w tym informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego w nich ujawnionego.

Art. 24c.

1. Szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 4 i 5 oraz art. 9 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1/2005, prowadzi się po uzyskaniu upoważnienia powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia.
2. Powiatowy lekarz weterynarii, w drodze decyzji, udziela upoważnienia do prowadzenia szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 4 lub 5 lub art. 9 ust. 2 lit. a rozporządzenia nr 1/2005, jeżeli podmiot zamierzający je prowadzić przedstawi:
  - 1) program szkolenia uwzględniający zakres określony w załącznikach I, II lub IV do rozporządzenia nr 1/2005;
  - 2) plan realizacji szkolenia;
  - 3) listę osób wyznaczonych do prowadzenia szkolenia.

Art. 24d.

W przypadku szkolenia osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005, powiatowy lekarz weterynarii właściwy ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia powołuje komisję egzaminacyjną w celu przeprowadzenia egzaminu kończącego szkolenie.

Art. 24e.

1. Podmiot upoważniony do prowadzenia szkolenia, niezwłocznie po zakończeniu szkolenia, albo komisja egzaminacyjna, niezwłocznie po przeprowadzeniu egzaminu kończącego szkolenie, sporządza protokół, który następnie przekazuje powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na miejsce prowadzenia szkolenia.

2. Powiatowy lekarz weterynarii, po otrzymaniu protokołu, o którym mowa w ust. 1, wydaje:
  - 1) zaświadczenia albo
  - 2) licencje – w przypadku osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005– potwierdzające kwalifikacje w zakresie transportu lub obsługi zwierząt.

Art. 24f.

Minister właściwy do spraw rolnictwa, w drodze rozporządzenia, określi:

- 1) tryb powoływania komisji egzaminacyjnej, o której mowa w art. 24d, oraz kwalifikacje osób wchodzących w jej skład,
  - 2) sposób przeprowadzania egzaminu kończącego szkolenie osób, o których mowa w art. 6 ust. 5 rozporządzenia nr 1/2005,
  - 3) zakres informacji zawartych w protokole, o którym mowa w art. 24e ust. 1,
  - 4) wzory zaświadczeń, o których mowa w art. 24e ust. 2 pkt 1
- mając na względzie zapewnienie uzyskania odpowiednich kwalifikacji w zakresie ochrony zwierząt w czasie transportu, w tym uzyskanie przez osoby przeszkolone wiedzy i umiejętności w zakresie, o którym mowa w załącznikach I, II lub IV do rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 24g.

Koszty szkolenia ponoszą odpowiednio przewoźnicy, o których mowa w art. 6 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2005, albo operatorzy punktów gromadzenia, o których mowa w art. 9 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005.

Art. 25.

Prowadzący pojazd mechaniczny, który potrącił zwierzę, obowiązany jest, w miarę możliwości, do zapewnienia mu stosownej pomocy lub zawiadomienia jednej ze służb, o których mowa w art. 33 ust. 3.

Art. 26. (uchylony)

Rozdział 8

Zabiegi na zwierzętach

Art. 27.

1. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne na zwierzętach są dopuszczalne dla ratowania ich życia lub zdrowia oraz dla koniecznego ograniczenia populacji i mogą być przeprowadzane wyłącznie przez osoby uprawnione.
2. Zabiegi lekarsko-weterynaryjne i zootechniczne lub inne zabiegi wynikające z technologii produkcji mogą być wykonywane na zwierzętach wyłącznie przez osoby posiadające kwalifikacje określone odrębnymi przepisami, z zachowaniem koniecznej ostrożności, w sposób zapewniający ograniczenie cierpienia i stresu zwierzęcia.

3. Zabiegi powodujące ból wykonuje się w znieczuleniu ogólnym albo miejscowym, z wyjątkiem tych zabiegów, które według zasad sztuki weterynaryjnej wykonuje się bez znieczulenia.

Rozdział 9

(uchylony - art. 28-32)

Rozdział 10

Ubój, uśmiercanie i ograniczenie populacji zwierząt

Art. 33.

1. Uśmiercanie zwierząt może być uzasadnione wyłącznie:
  - 1) potrzebą gospodarczą;
  - 2) względami humanitarnymi;
  - 3) koniecznością sanitarną;
  - 4) nadmierną agresywnością, powodującą bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia ludzkiego, a także dla zwierząt hodowlanych lub dziko żyjących;
  - 5) potrzebami nauki, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 9;
  - 6) wykonywaniem zadań związanych z ochroną przyrody.
- 1a. Uśmiercanie zwierząt może odbywać się wyłącznie w sposób humanitarny polegający na zadawaniu przy tym minimum cierpienia fizycznego i psychicznego.
- 1b. Jeżeli Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub regionalny dyrektor ochrony środowiska wydał zezwolenie na zabicie zwierząt objętych ochroną gatunkową, mogą one być uśmiercone przy użyciu broni myśliwskiej przez osoby uprawnione do posiadania tej broni.
2. Jeżeli zachodzą przyczyny, o których mowa w ust. 1 pkt 2–5, zwierzę może być uśmiercone za zgodą właściciela, a w braku jego zgody, na podstawie orzeczenia lekarza weterynarii. Ustalenie właściciela i uzyskanie jego zgody nie dotyczy zwierząt chorych na choroby zwalczane z urzędu.
3. W przypadku konieczności bezzwłocznego uśmiercenia, w celu zakończenia cierpienia zwierzęcia, potrzebę jego uśmiercenia stwierdza lekarz weterynarii, członek Polskiego Związku Łowieckiego, inspektor organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, funkcjonariusz Policji, straży miejskiej lub gminnej, Straży Granicznej, pracownik Służby Leśnej lub Służby Parków Narodowych, strażnik Państwowej Straży Łowieckiej, strażnik łowiecki lub strażnik Państwowej Straży Rybackiej.
- 3a. Gdy bezzwłoczne uśmiercenie zwierzęcia jest niezbędne do realizacji zadań związanych z ochroną przyrody na obszarze parku narodowego, potrzebę uśmiercenia zwierzęcia stanowiącego zagrożenie stwierdza w decyzji administracyjnej dyrektor parku narodowego, na którego obszarze znajduje się to zwierzę. Uprawnionymi do wykonania decyzji są upoważnieni przez dyrektora parku narodowego pracownicy wchodzący w skład Służby Parków Narodowych.
4. W sytuacji, o której mowa w ust. 3 i 3a, dopuszczalne jest użycie broni palnej przez osobę uprawnioną.

Art. 33a.

1. W przypadku gdy zwierzęta stanowią nadzwyczajne zagrożenie dla życia, zdrowia lub gospodarki człowieka, w tym gospodarki łowieckiej, dopuszcza się podjęcie działań mających na celu ograniczenie populacji tych zwierząt.
2. Sejmik województwa, po zasięgnięciu opinii Państwowej Rady Ochrony Przyrody, organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, oraz Polskiego Związku Łowieckiego, określi, w drodze uchwały, miejsce, warunki, czas i sposoby ograniczenia populacji zwierząt, o których mowa w ust. 1.
3. Zdziczałe psy i koty przebywające bez opieki i dozoru człowieka na terenie obwodów łowieckich w odległości większej niż 200 m od zabudowań mieszkalnych i stanowiące zagrożenie dla zwierząt dziko żyjących, w tym zwierząt łownych, mogą być zwalczane przez dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich. Art. 33 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 34.

1. Zwierzę kręgowe w ubojni może zostać uśmiercone tylko po uprzednim pozbawieniu świadomości przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.
2. W ubojni wyodrębnia się pomieszczenie do przetrzymywania zwierząt oraz pomieszczenie do ogłuszania i wykrwawiania zwierząt.
3. W uboju domowym zwierzęta kopytne mogą być uśmiercane tylko po uprzednim ich pozbawieniu świadomości przez przyuczonego ubojowca.
4. Zabrania się:
  - 1) uśmiercania zwierząt w okresie stanowiącym 10% czasu trwania ciąży dla danego gatunku, bezpośrednio poprzedzającym planowany termin porodu, oraz 48 godzin po porodzie, z wyjątkiem:
    - a) uśmiercenia zwierząt w przypadkach określonych w ustawie z dnia 21 stycznia 2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach (Dz. U. Nr 33, poz. 289 oraz z 2006 r. Nr 171, poz. 1225 i Nr 220, poz. 1600),
    - b) konieczności bezzwłocznego uśmiercenia,
    - c) wydania przez powiatowego lekarza weterynarii decyzji nakazującej zabicie lub ubój zwierząt na podstawie art. 44 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. Nr 69, poz. 625, z późn. zm.²⁾);
  - 2) uboju lub uśmiercania zwierząt kręgowych przy udziale dzieci lub w ich obecności;
  - 3) wytrzewiania (patroszenia), oparzania, zdejmowania skóry, wędzenia i oddzielania części zwierząt stałocieplnych, przed ustaniem odruchów oddechowych i mięśniowych.
5. (uchylony)
6. Minister właściwy do spraw rolnictwa określi, w drodze rozporządzenia:
  - 1) kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju,

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U z 2005 r. Nr 23, poz. 188, Nr 33, poz. 289 oraz z 2006 r. Nr 17, poz. 127 i Nr 144, poz. 1045.

- 2) warunki wyładunku, przemieszczania, przetrzymywania, unieruchamiania w celu dokonania uboju lub uśmiercenia zwierząt,
- 3) warunki i metody uboju i uśmiercania zwierząt stosownie do gatunku - mając na względzie zapewnienie humanitarnego traktowania zwierząt podczas ich uboju lub uśmiercania.

Rozdział 10a

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt

Art. 34a.

1. Inspekcja Weterynaryjna sprawuje nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt.
  2. W zakresie wykonywania nadzoru, o którym mowa w ust. 1, pracownicy Inspekcji Weterynaryjnej oraz osoby wyznaczone przez organy tej Inspekcji posiadają uprawnienia określone w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. Nr 33, poz. 287, z późn. zm.³⁾).
  3. Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą współdziałać z Inspekcją Weterynaryjną w sprawowaniu nadzoru, o którym mowa w ust. 1.
  4. (uchylony).
- <5. Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155, poz. 1095, z późn. zm.⁴⁾).>**

Rozdział 11

Przepisy karne

Art. 35.

1. Kto zabija, uśmierca zwierzę albo dokonuje uboju zwierzęcia z naruszeniem przepisów art. 6 ust. 1, art. 33 lub art. 34 ust. 1-4, albo znęca się nad nim w sposób określony w art. 6 ust. 2,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.
2. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa ze szczególnym okrucieństwem,
podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Dodany ust. 5 w art. 34a wchodzi w życie z dn. 7.03.2009 r. (Dz.U. z 2009 r. Nr 18, poz. 97).

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U z 2004 r. Nr 91, poz. 877 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 23, poz. 188, Nr 33, poz. 289, Nr 163, poz. 1362 i Nr 178, poz. 1480 oraz z 2006 r. Nr 17, poz. 127, Nr 144, poz. 1045, Nr 170, poz. 1217 i Nr 171, poz. 1225.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 180, poz. 1280, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 116, poz. 732, Nr 141, poz. 888, Nr 171, poz. 1056 i Nr 216, poz. 1367 oraz z 2009 r. Nr 3, poz. 11 i Nr 18, poz. 97.

3. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1, sąd może orzec przepadek zwierzęcia, a w razie skazania za przestępstwo określone w ust. 2, sąd orzeka przepadek zwierzęcia
– jeżeli sprawca jest jego właścicielem.
4. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 lub 2, sąd może orzec wobec sprawcy zakaz wykonywania określonego zawodu, prowadzenia określonej działalności lub wykonywania czynności wymagających zezwolenia, które są związane z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie, a także może orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia przestępstwa oraz przedmiotów pochodzących z przestępstwa.
5. W razie skazania za przestępstwo określone w ust. 1 lub 2, sąd może orzec na więzkę w wysokości od 25 zł do 2500 zł na cel związany z ochroną zwierząt, wskazany przez sąd.

Art. 36. (uchylony)

Art. 37.

1. Kto narusza nakazy albo zakazy określone w art. 9, art. 12 ust. 1-6, art. 13 ust. 1, art. 14, art. 15 ust. 1-5, art. 16, art. 17 ust. 1-7, art. 18, art. 22 ust. 1, art. 22a, art. 25 i art. 27,
podlega karze aresztu lub grzywny.
2. Usiłowanie, podżeganie i pomocnictwo do czynu określonego w ust. 1 jest karalne.
3. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek narzędzi lub przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia oraz przedmiotów z niego pochodzących, jak również można orzec przepadek zwierzęcia.
4. W razie popełnienia wykroczenia, o którym mowa w ust. 1, można orzec na więzkę w wysokości do 1 000 zł na cel związany z ochroną zwierząt.

Art. 37a.

1. Kto prowadzi hodowlę lub utrzymuje psa rasy uznawanej za agresywną bez wymaganego zezwolenia,
podlega karze aresztu lub grzywny.
2. W razie ukarania za wykroczenie, o którym mowa w ust. 1, można orzec przepadek zwierzęcia.

Art. 37b.

1. Kto, będąc przewoźnikiem w rozumieniu art. 2 lit. x rozporządzenia nr 1/2005:
  - 1) transportuje zwierzęta bez dokumentów, o których mowa w art. 4, art. 10 i art. 11 rozporządzenia nr 1/2005, lub
  - 2) transportuje zwierzęta bez licencji, o której mowa w art. 17 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2005, lub

- 3) transportuje zwierzęta bez świadectw zatwierdzenia, o których mowa w art. 18 ust. 1 albo art. 19 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2005, lub
- 4) nie zapewnia transportowanym zwierzętom warunków, o których mowa w załączniku I do rozporządzenia nr 1/2005, lub
- 5) nie wypełnia obowiązku określonego w art. 6 ust. 4 i 6 rozporządzenia nr 1/2005,

podlega karze aresztu lub grzywny.

2. Kto, będąc:

- 1) opiekunem w rozumieniu art. 2 lit. k rozporządzenia nr 1/2005, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 8 tego rozporządzenia,
- 2) operatorem punktu gromadzenia zwierząt, nie wypełnia obowiązków określonych w art. 9 rozporządzenia nr 1/2005,

podlega karze aresztu lub grzywny.

Art. 37c. (uchylony)

Art. 38.

1. Sąd przekazuje zawiadomienie o wydanym prawomocnym orzeczeniu o przekazaniu zwierzęcia organizacji społecznej, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, biorącej udział w postępowaniu lub innej organizacji o takim samym statutowym celu działania.
2. Organizacja społeczna, o której mowa w ust. 1, po otrzymaniu zawiadomienia jest obowiązana powiadomić niezwłocznie powiatowego lekarza weterynarii o wejściu w posiadanie zwierzęcia.
3. Po otrzymaniu powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, powiatowy lekarz weterynarii niezwłocznie przeprowadza badanie zwierzęcia.
4. Organizacja społeczna, o której mowa w ust. 2, przekazuje zwierzę nieodpłatnie:
  - 1) schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę domowe lub laboratoryjne, lub
  - 2) państwowej jednostce organizacyjnej prowadzącej gospodarstwo rolne, jeżeli jest to zwierzę gospodarskie, lub
  - 3) ogrodowi zoologicznemu lub schronisku dla zwierząt, jeżeli jest to zwierzę wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych, filmowych, sportowych lub utrzymywane w ogrodach zoologicznych.
5. Przekazanie zwierzęcia, o którym mowa w ust. 4, następuje za zgodą podmiotu, któremu zwierzę ma być przekazane.
6. W przypadku braku zgody, o której mowa w ust. 5, lub wystąpienia innych okoliczności uniemożliwiających przekazanie zwierzęcia podmiotom, o których mowa w ust. 4, zwierzę może zostać nieodpłatnie przekazane innej osobie prawnej lub jednostce organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej albo osobie fizycznej, która zapewni mu właściwą opiekę.
7. Z przekazania zwierzęcia sporządza się protokół, który zawiera:
  - 1) datę przekazania zwierzęcia;
  - 2) nazwę, siedzibę i adres organizacji społecznej przekazującej zwierzę;

- 3) nazwę i siedzibę osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej albo imię, nazwisko, miejsce zamieszkania i adres osoby fizycznej, której zwierzę jest przekazywane;
  - 4) określenie gatunku, wieku i płci zwierzęcia;
  - 5) informację o stanie zdrowia zwierzęcia.
8. Koszty wykonania orzeczenia o przepadku zwierzęcia ponosi skazany.

Art. 39.

1. W sprawach o przestępstwa określone w art. 35 ust. 1 i 2, jeżeli nie działa pokrzywdzony, prawa pokrzywdzonego może wykonywać organizacja społeczna, której statutowym celem działania jest ochrona zwierząt.
2. (uchylony)

Art. 40.

Organizacje społeczne, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, mogą współdziałać z właściwymi instytucjami państwowymi i samorządowymi w ujawnianiu oraz ściganiu przestępstw i wykroczeń określonych w ustawie.

Rozdział 12

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe

Art. 41. (pominięty)

Art. 42. (pominięty)

Art. 43.

Traci moc rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. z 1932 r. Nr 42, poz. 417, z 1969 r. Nr 13, poz. 95, z 1971 r. Nr 12, poz. 115 i z 1997 r. Nr 88, poz. 554).

Art. 44.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia, z tym że przepis art. 12 ust. 4 oraz art. 34 ust. 3 w zakresie wykonywania uboju przez przyuczonego ubojowca wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1999 r.